

Gramatické prostředky textové soudržnosti

Řadíme k nim především prostředky gramatické shody mezi výrazy nacházejícími se v různých větách po sobě následujících v textu:

(a) gramatická shoda adjektiva nebo rodového zájmena ve větě jedné se substantivy ve větě jiné, zpravidla předchozí, srov. např. *A: Měli s sebou stan? B: Měli, vypůjčený* (cituje Hrbáček, 1994: 30);

(b) shoda gramatických kategorií určitého slovesa ve větě jedné s vyjádřeným subjektem ve větě jiné (zpravidla předchozí) – shoda v osobě a čísle, resp. též ve jmenném rodě u přičestí: *Místní ochotníci mají už dlouhou divadelní tradici. Sehráli za padesát let na sto her* (cituje Hrbáček 1994: 30); *Minulé léto bratr nanosil plno hub. I nám dal, dokonce je přivezl už usušené a zavařené* (cituje Čechová a kol., 2000: 368).

Potřeba respektovat gramatickou shodu a zachovat její vyjádření ve vztahu substantivum – adjektivum omezuje někdy i možnost konkurence rodových podob zájmen a zájmena *to* v konstrukcích *ten/ta + být + adjektivum* ženského nebo mužského rodu (srov. kap. 2.2.2 C): *Hodně bude záležet na stavu hřiště. Švancara s Pacandou by mohli těžit z kombinační hry, ale ta by na blátivém terénu nebyla možná.* (SYN) Anaforiku *ta* nemůže konkurovat anaforikem *to* bez změny gramatického rodu slovesa a přísudkového adjektiva. A pokud by bylo užito zájmeno *to* a současně by se změnily tvary slovesa a predikativního adjektiva, změnil by se vztah mezi větou s anaforikem a předchozím textem. Slovo *to* by neodkazovalo na pojmenování *kombinační hra*, ale na obsah celé věty, srov. *Švancara s Pacandou by mohli těžit z kombinační hry, ale to by na blátivém terénu nebylo možné.*

Jako kohezní prostředky mohou fungovat i výrazy, jejichž tvar ve větě je **vyjádřením determinálního vztahu řízeností** ke slovu ve větě předchozí. Takové vyjádření determinace mezi slovy v různých větách je umožněno elipsou (opakovaného) slovesa. V následujících textech zvýrazněná substantiva v eliptických větách implikují determinální vztah ke slovesu v předchozí větě, vyjádřený řízeností:

„A které řeči **ovládáte** vy, když jste byl v diplomacii?“ chtěl vědět Strong. „Jako vy, **španělštinu**. Trochu **francouzštinu**. Trochu **ruštinu**. A **němčinu**. Nepatrně **arabštinu**.“ (SYN)

Nejen majetkové vyrovnání, ale jak budeš vlastně žít, jaké bude tvoje místo ve společnosti, jak se budeš cítit a za koho **se budeš považovat**, jistě ne jen **za chlapa**, kterého opustila žena. (SYN)